

Buletin de analiză politică

Anul II, nr. 11 (18), 6 iunie 2003

Buletin editat de Institutul Social Democrat “Ovidiu Șincai”
Reproducerea integrală sau parțială a textelor este permisă numai cu acordul ISD

SUMAR

I. Analiza politică internă

- **UDMR, sub presiunea grupării conservatoare 3**

II. Analiza comunicării politice

- **Profilul comunicațional al Monei Muscă 5**

III. Analiza politică internațională

- **România în contextul restructurării geopolitice a Orientului Mijlociu 8**

I. Analiza politică internă

UDMR, sub presiunea grupării conservatoare

Aripa moderată versus Aripa radicală

Deosebiriile dintre cele două aripi, reformiști și moderați, nu vizează scopul acțiunii politice, care este același, adică obținerea unui statut cât mai înalt pentru comunitatea maghiară, ci se referă mai mult la tactica pe care o aplică fiecare dintre cele două grupări pentru a câștiga cea mai parte a electoratului de partea sa.

Moderații, sub conducerea lui Markó Béla, sunt pragmatici, gradualiști, beneficiari direcți ai actualei guvernării. Ei sunt parlamentari, lideri locali și oameni de afaceri. De aceea, aceștia sunt judecați de comunitatea maghiară nu doar ca reprezentanți politici ai săi, ci și în calitate de politicieni. Filozofia de acțiune a „moderaților” se bazează pe acceptarea statutului de minoritar și obținerea a cât mai multor drepturi prin colaborarea cu majoritatea și fructificarea statutului de minoritar.

Reformiștii sunt adepții „politicii comunității”, adică a obținerii de drepturi colective în interiorul unei comunități politice. Deși liderii comunității maghiare din gruparea Tökés își spun „reformiști”, iar presa românească îi numește „radicali”, aceștia sunt, prin raportare la sistemul ideologic occidental, național-conservatori, promotori ai ideilor drepte, de nuanță populară. Intellectuali, utopici în privința aspirației de reîntregire a Ungariei, puternic influențați de preceptele religiei reformate, insuflate de personalitatea lui László Tökés, reformiștii încearcă, cel puțin la nivelul retoricii, să inducă în rândul comunității maghiare, credința că „marea națiune maghiară” este în pericol, întrucât liderii Uniunii „au uitat” - „au trădat” interesele maghiarilor, ocupându-se

de politică și afaceri.

Revendicările exprimate de reformiști privind autonomia județelor Harghita, Covasna și Mureș depășesc prevederile de colaborare politică și economică dintre UDMR și PSD, ei radicalizându-și acțiunile prin propunerile de creare a două Consilii Naționale ale Maghiarilor (CNM), unul la nivel regional, în ținutul Secuiesc și unul la nivel național. Prezentate ca principale instrumente politice de menținere a identității maghiarilor și de aplicare a principiilor de autoadministrare, cele două instituții încearcă să-și câștige legitimitatea și legalitatea prin înaintarea în Parlament a unei inițiative legislative. Pentru a fi posibilă această acțiune, va fi necesar totuși acordul grupului parlamentar UDMR, cu atât mai mult cu cât moderații au găsit o soluție de mijloc în vederea rezolvării acestor revendicări. Propunerea lor a fost înființarea unei Agenții de Dezvoltare, care să nu fie coordonată la nivel central și care să se sprijine pe autoritățile administrației locale.

Încercările aripii reformiste de mobilizare a tuturor maghiarilor pentru formarea unei „patriimame interne” și pentru afirmarea ținutului Secuiesc ca o regiune de dezvoltare autonomă, pe criterii exclusiv etnice, sunt văzute de majoritatea presei ca fiind „extremiste”, mai ales când aceste revendicări se transformă într-un atac direct la adresa valorilor naționale românești.

Conducerea UDMR nu a luat în seamă propunerile CN Maghiar, considerându-le nefondate și lipsite de susținere din partea comunității maghiare. De fapt, atitudinea moderaților s-a remarcat prin elemente de stabilitate: ei sunt consecvenți prin afișarea unei politici conciliante față de revendicările exagerate ale reformiștilor, încer-

când să le contracareze efectele și cultivând, pe de altă parte, o politică de susținere constantă a partidului (coalitiei) de guvernământ, ceea ce i-a nemulțumit pe radicalii maghiari.

Implicații politice

Discursul cu tente ultranaționaliste ale aripii conservatoare și radicalizarea lui extremă riscă să-și piardă credibilitatea în rândul comunității maghiare. László Tökés nu găsește modalitățile cele mai eficiente de a obține un acord în privința revendicărilor sale de autonomie, cu atât mai mult cu cât atacurile sale verbale nu se rezumă doar la PSD ci și la UDMR. Acuzându-l de „ignorantă” pe Johnathan Scheele, reprezentantul Comisiei Europene la București, precum și o instituție cu prestanță internațională cum este Amnesty International, liderul conservatorilor riscă să se autoizoleze, prin mesajul său extremist. Cerința de autoadministrare a ținutului Secuiesc și de afirmare a lui ca regiune de dezvoltare constituită pe criterii exclusiv etnice a fost deja discreditată de reprezentantul Comisiei Europene, care a respins această revendicare.

Atitudinea lui László Tökés este inconsecventă: pe de o parte, acuză gruparea moderată de „oportunism și servilism”, pe de altă parte, o invită la dialog, cerându-i să se alăture la CNM și să-i susțină revendicările în Parlament. Invitarea UDMR de a deveni membru CNM subliniază intenția conservatorilor de a de a delegitima UDMR.

Existența unor opoziții interne în interiorul comunității maghiare ar putea induce la nivel imagologic ideea de duplicitate în interiorul Uniunii, ceea ce s-ar reflecta și în dispersia electoratului, până acum unit. Aceasta ar conduce la diseminarea mesajului și la împărțirea voturilor între cele două grupări.

O primă consecință ar fi faptul că, în condițiile menținerii actualului prag electoral, nici una dintre cele două organizații ale minorității maghiare

nu ar intra în Parlament. De fapt, i s-ar acorda din oficiu un mandat de deputat, deci nu ar mai avea grup parlamentar.

PD și PNL au o atitudine oportunistă față de comunitatea maghiară: în timp ce UDMR este criticat pentru diverse inițiative, în scopul ruperii acordului politic cu PSD, liderii partidelor de opoziție au o atitudine tranșantă și față de gruparea Tökés, în încercarea de a dovedi electoratului românesc că sunt „foarte buni români”.

Recomandări

Liderii PSD trebuie să fie circumspecți față de metodele de presiune politică la care apelează UDMR în încercarea de a răspunde provocărilor lansate de Consiliul Național Maghiar.

În privința acțiunilor aripii radicale a lui László Tökés, Guvernul ar trebui, în primul rând, să gestioneze cu mai multă prudență astfel de revendicări pentru a nu fi speculată, de către unguri sau de către forurile internaționale, tema nerespectării drepturilor minorităților etnice. Mai mult, PSD ar trebui să fie pregătit pentru gestionarea unor situații de presiune politică venite din partea unor lideri maghiari cu vederi radicale și să fie dispus oricând la discuții ce privesc problemele Uniunii, dar doar atunci când îi este solicitată intervenția.

În al doilea rând, PSD ar trebui să arate Uniunii că este tratată în calitate de aliat politic atunci când se iau anumite decizii, pentru a nu fi acuzat de incoerență și nerespectarea prevederilor din protocol.

De asemenea, PSD nu trebuie să intre în concurență cu PD și PNL în emiterea unor mesaje emoționale (naționaliste) în problema comunității maghiare din România. Dacă este simțită totuși nevoia transmiterii unor asemenea mesaje, acest lucru ar trebui realizat de liderii PSD care au mai făcut acest lucru.

II. Analiza comunicării politice

Profilul comunicațional al Monei Muscă

Statutul politic al Monei Muscă este definit de poziția ocupată în cadrul PNL (membră a BPC) și în Parlament. De asemenea, un alt factor, care este de astă dată „informal”, contribuie la identitatea sa politică - genul. În pofida faptului că formal, bărbații și femeile au acces egal la toate funcțiile politice, sistemul românesc privilegiază tacit bărbații și perpetuează stereotipurile de gen.

Un alt punct de plecare este realitatea consemnată în barometrele de gen, care arată că viziunea electoratului românesc asupra implicării femeilor în politică este una „tradițională”: numai bărbații trebuie să se implice în sfera publică/politică, în timp ce femeile ar trebui să se limiteze la spațiul privat, familie și treburi gospodărești. Această viziune este predominantă nu doar la nivelul populației masculine, ci și la al celei feminine. În plus, practica unui sistem politic, în care diferența de gen contează, a nivelat așteptările pe care electoratul le are de la un politician, în sensul că mai toată lumea este de acord că valorile promovate actualmente (de către politicienii-bărbați) sunt cele care trebuie să fie apreciate. Aceste condiții grevează asupra producerii și receptării comunicării din partea Monei Muscă ca femeie-politician.

A. Strategia comunicațională a PNL

În cadrul PNL, Mona Muscă s-a impus ca unul dintre vectorii partidului, alături de purtătorul de cuvânt Eugen Nicolăescu, probabil și datorită faptului că este șefa Departamentului de imagine și mass-media a partidului.

Modul în care PNL și-a organizat comunicarea este negativ, în sensul că se bazează pe atacarea PSD pe aproape orice teme. Aici, rolul lui Nico-

lăescu este cel de uzură: pe de o parte, este foarte prezent public. Pe de altă parte, el atacă PSD-ul cu aceeași intensitate, fie că este vorba de probleme minore sau de probleme importante; această suprautilizare a lui Nicolăescu îl face pe acesta să devină puțin relevant, de vreme ce este evident că va fi la fel de vehement de câte ori este în situația de a comunica. Pe acest fond, Mona Muscă se distinge ca având o tematică specializată, ceea ce preîntâmpină deficiențele existente în cazul Nicolăescu. Dacă Nicolăescu este reacția „nefiltrată” a PNL, Mona Muscă reprezintă reacția ulterioară, care aprofundează unele dintre temele lansate de Nicolăescu și intenționează să fie mai „rațională” comparativ cu purtătorul de cuvânt. Acest fapt are o consecință clară: niciodată Nicolăescu nu este **proponentul principal al unei teme** și nu susține o campanie concertată; acest lucru îl fac alți vectori de imagine ai PNL, printre care și Mona Muscă. Exemple de astfel de distribuții ale reacției sunt conduita PNL în cazul disputei politice din jurul taxei radio-TV sau în ceea ce privește ordonanța Ministerului Muncii și Solidarității Sociale 9/2003 privind indemnizațiile pentru tinerele mame.

Rolul îndeplinit de Mona Muscă în cadrul comunicării PNL îi conferă o bază propice construirii unei imagini pozitive: se distinge ca o voce serioasă a partidului și are o credibilitate superioară celor mai mulți dintre membrii marcanți ai PNL.

B. Tematica favorită a Monei Muscă

În ceea ce privește tematica abordată de Mona Muscă, aici se observă cel mai bine problemele pe care le are în a-și articula identitatea sa de „om

politic - femeie" într-un sistem care privilegiază bărbații. Pe de o parte, este necesar ca ea să comunice de pe un teren comun cu ceilalți actori politici (reducerea la numitor comun), pe de altă parte, este necesar să se diferențieze de oamenii politici bărbați prin proclamarea deschisă a identității sale feminine, de vreme ce acesta este un motiv esențial pentru care Mona Muscă pretinde legitimitate de la electorat.

Temele abordate de Mona Muscă aparțin următoarelor arii: **sănătate** (interpelări lansate pe tema celor infectați cu hepatită B și C, criza sistemului sanitar), **familie** (eradicarea violenței în familie, nou născuți, retribuirea tinerelor mame), **cultură** și audio-vizual. Este ușor de observat că mare parte din aceste teme aparțin, paradoxal, sferei private și preocupărilor „esențial feminine”, conform concepției tradiționale despre separare rolurilor sociale între bărbați și femei: îngrijire și educație. Pe de altă parte, temele absente sunt în principal cele economice și cele privind integrarea europeană sau de politică externă.

În condițiile unei competiții pentru președinție, structura tematică a comunicării Monei Muscă, așa cum se prezintă ea la momentul actual nu are o bază solidă. În plus, păstrează distincțiile de gen pe care pe chiar Mona Muscă le contestă: femeile vorbesc/se ocupă de îngrijire, copii, probleme „minore” (cultură, libertatea presei), bărbații vorbesc/se ocupă de problemele fundamentale (politici economice, politică externă, reformă reală).

Evident, nu este necesar ca un om politic să acopere toate aceste teme permanent, însă este necesar ca, din rațiuni de succes electoral, acest om politic să poată trata cu ușurință oricare dintre domeniile centrale ale tematicii predilecte de pe scena politică. În cazul Monei Muscă, faptul că pornește de la o bază tematică periferică și ușor asociabilă cu activități „feminine” este un handicap. De asemenea, în cazul în care Mona Muscă abordează teme „fundamentale” în campania electorală și în lipsa unei minime reorientări tematice prealabile, acestea riscă să fie recunoscute ca „improprii” Monei Muscă și adoptate doar de conjunctură.

În ultima perioadă, Mona Muscă a fost o personalitate foarte vizibilă pe scena politică româ-

nească. Vizibilitatea Monei Muscă este dată de suprapunerea unor acte contestate ale Guvernului pe tematica sa predilectă de atac politic (sănătate, nou-născuți, cultură etc.). Corolarul este că lipsa unor astfel de teme din agenda publică și preponderența unor teme care au de-a face cu domeniul economic, cu sistemul politic (revizuirea procedurii electorale, revizuirea Constituției etc.) reduce mare parte din vizibilitatea Monei Muscă.

C. Vulnerabilități comunicaționale

Percepția puterii unui comunicator este produsul dintre statutul acestuia și competența sa. În ceea ce privește competența, Mona Muscă este susceptibilă de a fi privită, în general, ca incompetentă din trei motive:

1. unul este general și ține de recepționarea stereotipică a femeilor-politician: femeile sunt „prin natură” incompetente politic/public;
2. imaginile de competență feminină în politica românească sunt extrem de puține;
3. este un om politic care nu are de oferit competență într-un domeniu de aplicabilitate imediată și, în plus, nu a avut ocazia să-și demonstreze public și aplicat competența.

Un alt factor care contribuie în cazul Monei Muscă la scăderea proiecției de putere este intensitatea limbajului, definită ca gradul în care atitudinea comunicatorului față de un anumit concept deviază de la neutralitate. Mona Muscă utilizează frecvent un limbaj intens (în sensul de mai sus): metafore sugestive, adjective, cuvinte „instrumentalizate”, valorizări radicale etc. Acest fapt, suprapus percepției incompetenței despre care am vorbit mai sus are efecte negative asupra puterii proiectate de către Mona Muscă. **Regula de la care Mona Muscă deviază este că un comunicator perceput ca relativ lipsit de competență nu trebuie/nu are nevoie să folosească un limbaj tranșant.** De asemenea, intensitatea crește de regulă efectul surselor masculine (în limitele de mai sus, adică sursa trebuie să fie în prealabil percepută drept competentă) și îl scade pe al celor feminine. Singurul factor care contribuie la creșterea percepției puterii Monei Muscă este diversitatea lexicală.

În legătură cu stilul de comunicare, trebuie făcută o mențiune: în cazul în care comunicatorul vorbește despre o temă care are consecințe clare sau despre domenii în care cunoștințele receptorilor sunt considerabile, receptorii mesajelor se orientează mai mult spre substanța mesajului (argumente) decât spre stilul folosit. În condițiile în care Mona Muscă este cantonată într-o zonă tematică cu o relativ slabă legătură cu chestiuni palpabile și stilul de comunicare este cel descris mai sus (așa numitul stil de joasă putere), rezultă că receptarea sa pozitivă este în cea mai mare parte improbabilă.

D. Concluzie

Șansele ca Mona Muscă să fie percepută ca un comunicator puternic sunt scăzute, mai ales în cazul în care candidații cu care intră în competiție se situează comunicațional mai bine conform criteriilor enunțate mai sus. Handicapul se datorează în cea mai mare parte unor factori pe care Mona Muscă nu îi are sub control și nu îi poate gestiona: în primul rând, persistența distincțiilor de gen în politică, (distincție la care contribuie chiar discursul Monei Muscă), în al doilea rând „istoria recentă” a implicării femeilor în politică, în al treilea rând percepția competenței/incompetenței personale a acesteia. Este improbabil ca Mona Muscă să reușească să atragă într-o proporție mare voturi feminine, deoarece așteptările electoratului (mas-

culin și feminin) s-au nivelat înspre a aprecia valorile implicite masculine ale sistemului politic.

În actuala configurație a sistemului politic și a așteptărilor pe care electoratul le are de la candidați, femeile pot accede în funcții politice superioare doar prin **numire**; accesul lor la funcții **alese** se poate produce doar prin:

- modificarea principiilor tacite și ale valorilor centrale ale sistemului politic, care să includă nu doar tematici tradițional masculine, ci și valori pluraliste (ecologie, sănătate, educație).

- disocierea între tematica abordată și genul candidatului.

- modificarea percepției publice de la o schemă tradițională a distribuției competențelor la una pluralistă.

E. Recomandări

- Promovarea de către PSD a femeilor ca actori comunicaționali mai activi.

- Urmărirea evoluției tematicii abordate și a stilului de comunicare al Monei Muscă și realizarea de sondaje care să evalueze susținerea de care se bucură.

- Deși infirmă posibilitatea unei candidaturi la Președinția României, în cazul în care aceasta totuși se va produce, dezbaterile care o includ pe Mona Muscă trebuie canalizate spre teme pe care aceasta nu le abordează în mod predilect și care o pot situa pe un teren nesigur.

III. Analiza politică internațională

România în contextul restructurării geopolitice a Orientului Mijlociu

Intervenția Statelor Unite și a Marii Britanii în Irak a produs o serie de mutații importante în raportul de forțe existent în Orientul Mijlociu. Recunoscută de câteva decenii ca o producătoare de tensiuni, regiunii i se deschid noi perspective, care pot schimba radical situația. În acest context, România, ca viitoare membră a NATO și ca parte a comunității internaționale implicate în rezolvarea problemelor de securitate existente în zonele vecine spațiului european, este direct interesată de evoluțiile politice ale acestei zone.

1. Perspective regionale pe termen mediu și lung

a. Cucerirea Irakului - perspective

Victoria relativ ușoară a coaliției anglo-americane în campania irakiană a creat premisele superiorității strategice americane în zonă. Deși s-au opus destul de vehement intervenției aliaților, Franța, Germania, Rusia și China au fost nevoite să se încline în fața hegemoniei americane, manifestate explicit printr-un arsenal militar de neegalat. Acceptarea planului american de reconstrucție a Irakului în cadrul Consiliului de Securitate a legitimat din punct de vedere internațional, chiar în cadrul instituțional al ONU, ocupația americană. Din acest punct de vedere, problema irakiană pare a intra pe un curs firesc.

Problemele apar, însă, în cadrul reconstrucției în sine. Euforia eliberării de un regim dictatorial pare să se fi stins printre irakieni. Problemele punctuale, cum ar fi relansarea economiei țării și

restructurarea politico-administrativă, ridică mult mai multe probleme decât eliminarea unor elemente cu valoare simbolică. La toate acestea se adaugă specificitatea unei țări cu destul de multe probleme de natură etnică, religioasă și culturală.

Majoritatea populației irakiene este de religie islamică șiiită (60 %). Cum regimul lui Saddam se baza pe o preponderență politico-militară a musulmanilor suniți, schimbarea de regim a venit la momentul potrivit pentru o mare parte a populației care fusese oprimată cu multă duritate în trecut. Totuși, entuziasmul șiiților și susținerea intervenției americane nu s-a datorat vreunei simpatii pentru modelul democrației americane care ar urma să fie instaurat și în Irak. Mai degrabă, intervenția a constituit un pretext pentru șiiți de a-și concretiza inițiativele politice proprii. Cum principalul model de stat islamic șiiit este Iranul, în ciuda adversității naționale care datează din timpul războiului cu acest stat, irakienii șiiți par a susține în număr semnificativ o asemenea variantă.

Pentru americani acest lucru reprezintă o mișcare într-un cerc vicios, sau înlocuirea unui rău cu un rău și mai mare. Incluziunea intervenției în Irak în cadrul strategiei mai largi a Statelor Unite vizând combaterea terorismului internațional, a situat Irakul alături de Iran sau Coreea de Nord pe lista statelor formând așa-zisa „axă a răului”. Prin urmare, SUA nu au nici un interes să elimine un dictator pentru a apropia Irakul de Iran. Din acest motiv o democratizare a regimului politic în Irak pare destul de anevoioasă.

În cazul unor alegeri democratice, care ar da câștig de cauză grupărilor religioase șiiite, situația

din Irak ar reveni la ostilitatea tradițională față de Statele Unite și față de civilizația occidentală. De aceea, americanii încearcă să amâne aceste alegeri pentru mai târziu, în speranța unei situații mai favorabile. Speranțele americanilor se leagă de moștenirea secularistă a regimului lui Saddam.

Deși în ultimele momente ale existenței sale regimul baasist a folosit argumente religioase pentru a rally populația împotriva americanilor, politica sa a fost bazată pe eliminarea elementului religios din viața politică a țării și pe înlocuirea acestuia cu elementul laic naționalist. Acest fapt, susținut de utilizarea forței ca modalitate de impunere, a dus la fragmentarea profundă a societății irakiene atât între suniți și șiiți, dar, mai ales, între islamiștii radicali și moderați. Moderații au fost cei care au acceptat colaborarea cu regimul lui Saddam în diferite grade.

În acest moment Statele Unite se confruntă cu opoziția elementelor radical islamice care doresc o schimbare revoluționară de tip iranian. Singurul sprijin poate veni de la elementele moderate care ar accepta colaborarea într-un cadru mai democratic. Dacă din partea șiiților sprijinul este ușor de anticipat, suniții moderați sunt în prezent marginalizați din cauza colaborării cu Partidul Baas. Totuși, realizarea unei anumite legitimități presupune cooptarea cât mai multor grupuri ale societății irakiene într-un potențial guvern provizoriu de uniune națională. Există semne că acest lucru se va întâmpla, însă există și o serie de erori ale americanilor cum ar fi susținerea lui Chalabi, un lider irakian pro-american întors din exil, care nu dispune de o susținere relevantă, sau a doi membri ai vechii familii regale irakiene, la fel de irelevanți. Totuși, ocupația militară nu se poate prelungi la nesfârșit, iar procesul de „construcție a națiunii” (**nation-building**) trebuie desfășurat într-un ritm susținut.

La toate acestea se adaugă problema minorității kurde din nord. Participantă activă a campaniei anti-Saddam, această minoritate va solicita în mod sigur mai multă autonomie, dacă nu chiar un stat separat. Fără îndoială că irakienii nu vor susține acest lucru, iar un stat kurd nu se va forma din cauza opoziției țărilor din regiune, în special a Turciei. Este de presupus că se va adopta o soluție

după modelul iranian al formării unei regiuni autonome kurde în cadrul statului irakian. Aceasta implică și cooptarea kurzilor în guvernul provizoriu, ceea ce va duce la negocieri anevoioase.

b. Situația în Orientul Mijlociu. Conflictul israeliano-palestinian

Reconstrucția Irakului nu este singura problemă din regiune. De departe cea mai consistentă dispută este conflictul israeliano-palestinian, sau versiunea lui completă sub forma conflictului arabo-israelian. Israelul a constituit încă de la formarea sa ca stat mărul discordiei în această regiune. Privit ca o imixtiune postcolonială a Occidentului și, în ultimele decenii, a Statelor Unite în interiorul lumii arabe, statul evreu s-a confruntat cu o opoziție constantă din partea statelor vecine.

Pentru a nu fi copleșit de coaliția ostilă a statelor arabe, Israelul a adoptat tactica preventivă. Mai precis, a ocupat, de-a lungul timpului, contrar înțelegerilor adoptate anterior, fâșia Gaza, peninsula Sinai, Cisiordania, înălțimile Golan și sudul Libanului. Beneficiind de avantajul parteneriatului strategic cu SUA și de aportul tehnologic adus de acesta, Israelul a început să fie din ce în ce mai mult asociat cu prezența americană în Orientul Mijlociu. De aceea, în timpul Războiului Rece, o parte din statele arabe (Egipt, Siria) s-au orientat spre Uniunea Sovietică, pentru a contracara Israelul. Americanii au reușit să evite acest lucru prin susținerea altor țări arabe (Arabia Saudită, Iordania, Liban) și crearea unei divizări în această tabără. Chiar și Egiptul a fost atras de partea Statelor Unite prin acorduri economice foarte avantajoase, fiind temporar ostracizat de restul lumii arabe.

Treptat însă, politica americană a dat roade din punct de vedere strategic. Începând cu Planul Fahd (1980) și terminând cu Acordul de la Oslo (1993), poziția lumii arabe a evoluat către acceptarea existenței statului israelian și a negocierilor privind problema palestiniană. În același timp, însă, statele arabe și Iranul, au început să încurajeze mișcări teroriste, care au pus probleme din ce în ce mai mari securității naționale a Israelului. Printre cele mai celebre s-au numărat Hamas, susținută de Siria și Hezbollah, susținută de Iran. Ele au găsit

teren propice în Liban, unde au contribuit decisiv la destabilizarea regimului civil și în teritoriile palestiniene, de unde au recrutat mulți voluntari.

După încheierea Războiului Rece, statele arabe și Iranul s-au văzut singure în fața extinderii influenței americane. Ele au continuat susținerea teroriștilor împotriva Israelului. În același timp, Israelul a făcut o serie de concesii, retrăgându-se din unele teritorii ocupate (Liban) dar, în același timp, a sprijinit un program susținut de colonizare a Cisiordaniei și fâșiei Gaza. Menirea acestuia era slăbirea viabilității unui stat palestinian independent.

În cele din urmă, teritoriile palestiniene au obținut un anumit grad de autonomie (în urma acordului de la Oslo). Din acel moment, lucrurile păreau să se îndrepte înspre normalitate, însă abordarea unor poziții maximaliste în cadrul negocierilor, mai ales din acuza preponderenței unor grupuri radicale în ambele tabere, au condus la o nouă blocare a situației și la escaladarea violențelor.

În acest moment Statele Unite par decise să pună capăt acestei situații complicate. Implantarea de trupe americane în Irak pare a constitui un potențial agent de susținere a proiectelor, prin constrângerea fizică. În plan oficial, totuși, americanii au venit cu o propunere concretă, așa numita „foaie de parcurs” (road-map), susținută de cvartetul SUA - UE - Rusia - ONU. Aceasta conține prevederi foarte generoase pentru palestinieni, comparativ cu propunerile precedente, în schimbul transferului puterii executive dinspre Arafat înspre premierul palestinian Abu Mazen, cu vederi moderate și destul de dure pentru israelieni, în ceea ce privește dărâmarea ultimelor colonii evreiești construite în teritoriile ocupate. În ciuda existenței unui puternic lobby israelian pe lângă administrația de la Washington, Casa Albă nu pare dispusă să accepte eventuale amendamente israeliene. Moderații palestinieni au acceptat acest plan fără a pune condiții. Planul implică însă și combaterea terorismului arab, ceea ce va fi mult mai dificil.

Foaia de parcurs constituie un prim pas către realizarea planului vizionar al unei „zone de liber schimb a Orientului Mijlociu” între SUA și statele din zonă. Aceasta ar rezolva toate problemele, în concepția americanilor. Lucrurile nu sunt, însă,

nici pe departe atât de clare. Implicarea unor state din zonă, mai ales a Siriei și Iranului, în susținerea terorismului arab și a regimului lui Saddam constituie o piedică importantă.

În ceea ce privește **Siria**, SUA au criticat îndelung susținerea teroriștilor Hamas și a fostului regim de la Bagdad. Dacă în ceea ce privește terorismul, implicarea este în afara oricăror dubii, susținerea lui Saddam este și ea firească. La urma urmei Siria este condusă de o variantă locală a aceluiși partid Baas, printr-o dictatură ceva mai moderată, în care succesiunea la putere s-a făcut în familie. Diferența majoră este că regimul dictatorial sirian se bazează pe susținerea majorității sunite, dar și pe relații bune cu Franța, datând încă din timpul administrației coloniale. Faptul că Israelul ocupă încă platoul Golan, punct strategic al zonei, constituie un impediment suplimentar în calea unei rezolvări pașnice a problemelor Siriei. Totuși, la capitolul militar Siria stă foarte prost, ceea ce o face vulnerabilă la intimidările americanilor.

În ceea ce privește **Iranul**, situația este diferită față de orice alt stat din zonă. Stat islamic șiit, Iranul are un regim cu anumite trăsături de tip democratic (multipartitism, alegeri libere) și chiar din punct de vedere religios, în ciuda amestecului în politică, secta șiită este ceva mai deschisă față de fundamentalistii suniți. Totuși, implicarea Statelor Unite în susținerea regimului autoritar anterior, de natură laică, a făcut ca Iranul să aibă o atitudine constant ostilă față de acestea. În plus, sprijinirea milițiilor șiite din Liban în acțiunile îndreptate împotriva Israelului și Statelor Unite, au tensionat și mai mult relațiile. Totuși, SUA și-au pus speranțe în politica reformistă a președintelui Kathami, care părea să meargă înspre normalizarea relațiilor dintre cele două state.

Inițierea luptei împotriva terorismului de către SUA, prin invaziile din Afganistan și Irak, au indus o stare de disconfort Teheranului, care se vede amenințat din toate părțile. Acest lucru a produs o radicalizare a clasei politice iraniene, care deși nu vede cu ochi buni terorismul islamic sunit, încurajează mișcări similare șiite. În acest context, Iranul nu pare dispus să accepte nici o propunere din partea americanilor, deși nu stă nici el prea

bine la capitolul militar.

Celelalte țări din regiune au trăsături apropiate. Ele sunt conduse de regimuri de două tipuri: monarhii absolute (Arabia Saudită, Iordania) și republici autoritare (Egipt, Libia, Yemen). Nici una din aceste varietăți nu se bucură de o legitimitate democratică, ba mai mult, se confruntă cu o puternică opoziție islamică. De aceea, perspectiva realizării planului american pentru Orientul Mijlociu pare, în acest moment, foarte dificilă și de foarte lungă durată.

2. Conexiunea dintre Foaia de Parcurș și extinderea NATO

a. Importanța noilor amenințări asimetrice pentru NATO

Procesul de extindere a Alianței nord-atlantice are loc într-o conjunctură atipică din punct de vedere al amenințărilor convenționale. După terminarea Războiului Rece, NATO a trebuit să-și redefinească noul scop al existenței sale. Cum amenințările din partea Rusiei nu mai justificau existența organizației, au fost abordate o serie de probleme având legătură cu alte tipuri de securitate, ce păreau a fi atributele esențiale ale statelor suverane (politic, economic, social). În acest fel, intervențiile NATO au vizat menținerea păcii în zonele cu probleme ale Europei (Bosnia, Kosovo).

În ultimul timp, însă, creșterea magnitudinii amenințărilor asimetrice (terorism, crimă organizată, arme de distrugere în masă), a determinat o reorientare a Alianței spre combaterea acestor fenomene. De aceea, acest tip de amenințări a devenit principalul inamic al NATO, care și-a redefinit prioritățile în consecință. Mai mult, acțiunile NATO au început să fie desfășurate și în afara spațiului euro-atlantic (Afganistan).

b. Situația Turciei

Intervenția în Irak a ridicat la un moment dat problema Turciei. Mai precis, Turcia a refuzat să participe la intervenție, iar unele state membre (Franța, Germania, Belgia) au refuzat să garanteze susținerea Turciei în cazul unui atac irakian. Refuzul Turciei a fost legat și de situația internă a

acestei țări. Țară islamică cu un regim civil destul de fragil, aflat sub garanția forțelor armate, Turcia este guvernată în prezent de un partid islamic. Chiar dacă acesta a dat asigurări tuturor că va menține cadrul laic și a și acționat în consecință, nu se poate omite tendința majorității populației către forme teocratice de guvernare. În acest context, încrederea SUA în aliatul său turc și posibilitățile de cooperare militară între cele două state în viitor sunt destul de neclare.

c. Rolul României și Bulgariei

În contextul extinderii NATO și a problemelor aliatului turc, România și Bulgaria tind să preia rolul de pivot geostrategic al Turciei în ceea ce privește zona Orientului Mijlociu. Colaborarea dintre Statele Unite și aceste două țări în contextul crizei irakiene, prin asigurarea bazelor logistice pentru atacurile aeriene și găzduirea de trupe terestre pe teritoriul lor, nu a făcut decât să întărească legăturile preferențiale cu aliatul american. Amplasarea de baze militare americane permanente s-a înscris în acest trend.

Totodată, conform afirmațiilor președintelui Bush din timpul vizitei sale la București, România va constitui o „punte” între Occident și Estul Europei. În situația existentă la momentul actual, Estul Europei, adică Rusia și țările CSI se află în pericol de a se izola din nou de restul lumii. Rolul României ar fi acela de a asigura păstrarea legăturii dintre cele două spații și de a servi drept releu al valorilor și instituțiilor occidentale către spațiul CSI. În același timp, un rol similar poate fi îndeplinit în ceea ce privește Orientul Mijlociu.

Odată cu cooptarea Poloniei în cadrul forțelor de ocupație aliate din Irak, țările din Europa Centrală și de Est, inclusiv România, au căpătat o responsabilitate mai mare în cadrul procesului de reconstrucție a Irakului și de normalizare a situației din Orientul Mijlociu. România și Bulgaria acționează acum ca membri **de facto** ai NATO. În măsura în care americanii au considerat acest lucru ca având o relevanță sporită, România ar putea contribui activ în acest proces. Datorită relațiilor bune, atât cu Israelul, cât și cu statele arabe, țara noastră ar putea îndeplini în Orientul Mijlociu același rol de punte geostrategică pe care potențial

îl poate îndeplini în relația cu spațiul CSI, în vederea susținerii proiectelor marilor puteri. România poate avea un rol în asigurarea expertizei asupra zonei, nu a conducerii negocierilor.

3. Concluzii

Susținerea de către România a politicii americane din Orientul Mijlociu este benefică pentru aderarea noastră în structurile nord-atlantice. Chiar dacă acest lucru stârnește nemulțumirea unora dintre partenerii noștri europeni, este în interesul securității naționale, dar și a creșterii rolului României în cadrul NATO, să participe activ în

procesul de reconstrucție a Irakului și al pacificării Orientului Mijlociu.

Pe plan intern, cooperarea cu Statele Unite, prin eventuala amplasare de baze militare americane permanente pe teritoriul țării noastre nu va constitui un pericol pentru Guvern de a deveni impopular. În ciuda posibilelor contestări de către unele segmente antiamericane ale societății românești de tipul PRM, în ansamblu, opinia publică internă rămâne constant proamericană. Astfel, nu există potențialul unei crize de imagine a Guvernului în această privință.